

збірням доцільно розвивати власні блоги, в яких розмішувати основну інформацію про установу та послуги.

Зважаючи на результати дослідження представництва освітянських бібліотек у віртуальному середовищі, для вирішення питань розвитку та удосконалення їхньої сайтової діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головний координаційний науково-методичний центр мережі рекомендує:

— ініціювати створення у провідних освітянських бібліотеках спеціальних науково-виробничих відділів (секторів) для забезпечення належної роботи сайтів;

— активізувати роботу щодо організації й використання на власних веб-сайтах, веб-сторінках електронної бібліотеки, електронного репозитарію, розвитку сучасних дистанційних форм інформаційного обслуговування та оперативного доступу до зовнішніх джерел наукової, освітньої й суспільної інформації;

— активізувати участь у корпоративних проєктах щодо створення електронного галузевого бібліографічного й реферативного ресурсу; формування зведених бібліографічних баз даних із питань освіти, педагогіки, психології та суміжних галузей знань, аналітико-синтетичного опрацювання періодичних видань з питань освіти, педагогіки, психології та бібліотечної справи;

— активізувати діяльність щодо реклами бібліотек і власних інформаційних ресурсів у соціальних мережах, блогосфері;

— проводити спеціальні курси та семінари для підвищення комп'ютерної компетенції бібліотечних працівників.

Список використаної літератури

1. *Артемюв Ю.* Перспективи інтернет-порталу бібліотеки Сухомлинського / Юрій Артемюв // Педагогічна газета. — 2011. — Лютий (№ 2). — С. 7.
2. *Артемюв Ю. І.* Аналіз структури педагогічних та освітніх інформаційних ресурсів в Інтернеті / Юрій Іванович Артемюв // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан

та перспективи / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. — Київ : Нілан-ЛТД, 2012. — С. 148—155.

3. *Артемюв Ю. І.* Створення інформаційного порталу як важлива складова стратегії розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / Юрій Іванович Артемюв // Педагогіка і психологія. — 2010. — № 1. — С. 146—149.
4. *Біла Л. О.* Нові можливості бібліотек ВНЗ III—IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілів у сучасному інформаційному просторі // Бібліотечний форум України. — 2015. — № 1. — С. 11—13.
5. *Провідні освітянські бібліотеки України в дзеркалі статистики: оглядове видання / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [уклад.: Л. О. Біла, І. І. Хемчян; наук. ред.: Л. М. Заліток]. — Київ: [б. в.], 2015. — 106 с.*
6. *Савенкова Л. В.* Аналіз контенту веб-сайтів бібліотек педагогічних університетів України 2010 року / Людмила Василівна Савенкова // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 2. Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. — Київ: Педагогічна думка, 2010. — С. 256—263.
7. *Савенкова Л. В.* Якість веб-представництва бібліотек педагогічних університетів України в Інтернеті / Людмила Василівна Савенкова // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 1. Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. — Київ: Четверта хвиля, 2008. — С. 220—231.

В статтю проаналізовано представительство ведущих образовательных библиотек Министерства образования и науки Украины и Национальной академии педагогических наук Украины в сети Интернет.

The article analyzes the representation of the leading libraries of the network of education libraries of the Ministry of Education and Science of Ukraine and National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine on the Internet.

Надійшла до редакції 30 листопада 2016 року

УДК 027.021:63](477)

Оксана Капралюк,
кандидат сільськогосподарських наук,
завідувач відділу науково-методичної роботи
та реферування ННСГБ НААН

Удосконалення діяльності мережі наукових сільськогосподарських бібліотек

Проаналізовано діяльність наукових сільськогосподарських бібліотек, а саме: кадровий склад, інформаційно-бібліотечне обслуговування, формування фонду, інформаційно-бібліографічна, видавнича робота та матеріально-технічне забезпечення. Висвітлено проблеми, з якими стикаються книгозбірні мережі, та запропоновано шляхи їхнього подолання.

Ключові слова: мережа наукових сільськогосподарських бібліотек, кадрове забезпечення, фонд, електронний каталог, технічне оснащення.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН) є координаційним і методичним центром наукових сільськогосподарських бібліотек відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України "Про створення Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української ака-

демії аграрних наук" № 1697 від 29 жовтня 2003 р. Серед головних завдань аграрних бібліотек установ Міністерства освіти і науки України та НААН — формування фонду, обслуговування користувачів, інформаційно-масова, культурно-просвітницька, наукова інформаційно-бібліографічна діяльність тощо.

Співробітники відділу науково-методичної роботи та реферування проаналізували виконання цих функцій бібліотеками вищих навчальних закладів (ВНЗ) I—IV р. а. та науково-дослідних установ (НДУ) у 2015 р. До речі, у зоні уваги методичної служби постійно перебувають питання статистичного аналізу основних показників роботи книгозбірень мережі. Уже 15-й рік працівники методичного відділу готують аналітико-статистичні матеріали табличного типу та щорічно здійснюють науково-аналітичний огляд діяльності мережі аграрних бібліотек. Результати оприлюднюють у Бюлетені ННСГБ НААН, електронний варіант якого від 2013 р. уміщено на сайті ННСГБ у розділі "Публікації".

Кадрове забезпечення бібліотек висококваліфікованими спеціалістами є одним із нагальних питань сьогодення. У ході проведення щорічного аналізу звітів наукових сільськогосподарських бібліотек виявлено, що станом на 01.01.2016 р. у них працювало 724 особи.

Відбувалися зміни в якісному складі працівників. Документи дають змогу простежити сталу тенденцію до зростання кількості фахівців з вищою освітою. Зокрема, число співробітників з вищою спеціальною освітою становило 29,6%, вищою нефаховою — 47,9%, середньою спеціальною — 18,2% та загальною середньою — 4,3%.

Важливими чинниками в кадровому питанні є вік працівника, його здатність сприймати інновації та зміни, комп'ютерна грамотність, володіння технологіями, які поєднують сучасні методи інформаційного пошуку і аналітичне опрацювання інформаційного масиву документів. Найчисленнішою групою за віком є бібліотекарі від 40 до 60 років — 64,9%; фахівці до 30 років та пенсіонери становлять відповідно 10,5% і 24,6%. Це свідчить про потребу посилити роботу з підготовки молодих кваліфікованих кадрів для оновлення складу спеціалістів.

Важливими умовами ефективної діяльності бібліотекарів є їхній досвід та стаж. Більшість співробітників книгозбірень працюють понад 20 років — 57,8%, найменший стаж, до 5 років, мають 8,1%.

На ринку праці та кадрів відбуваються глобальні зміни, виразна тенденція до інтеграції бібліотечних фахівців в інші галузі народного господарства й навпаки. Поточна ситуація в кадровій політиці призводить до того, що нині надзвичайно важливу роль відіграє система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. Тому, починаючи з 2002 р., у ННСГБ НААН (у співпраці з Інститутом післядипломної освіти НУБіП) організовано постійні курси підвищення кваліфікації для працівників аграрних бібліотек ВНЗ I—IV р. а. та НДУ. Зокрема, 2015 р. слухачами курсів були 39 працівників з аграрних ВНЗ I—IV р. а. Міністерства освіти і науки України, 7 осіб із НДУ НААН та 1 фахівець ННСГБ НААН.

Основою роботи бібліотеки є її фонд, від складу якого залежить ефективність виконання поставлених завдань та успіх роботи установи. Адже саме фонд визначає зміст, повноту та якість задоволення інформаційних потреб користувачів. На 01.01.2016 р. загальний інформаційний ресурс мережі аграрних бібліотек становив 15 607 252 пр.

Одна з основних сучасних тенденцій розвитку бібліотечних фондів — інтенсивне розширення їхнього складу не лише за тематикою, а й за видами документів. Якщо раніше бібліотеки комплектували лише друкованою продукцією, то сьогодні до складу фондів входять електронні інформаційні ресурси, видання на паперових носіях (CD- або DVD-ROM), які дають змогу поліпшити рівень та якість інформаційного забезпечення аграрної освіти і науки України.

Аналіз нових надходжень літератури за видами документів свідчить, що у бібліотеках ВНЗ III—IV р. а. та ВНЗ I—II р. а. значну частину становлять книги та брошури —

відповідно 79,6% і 80,1%. Друге місце серед загальної кількості нових надходжень посідають періодичні видання — 14,9% і 11,0%; на частку електронних видань припадає відповідно 0,5% і 0,3%. У бібліотеках науково-дослідних інститутів (НДІ) і дослідних станцій (ДС) книги та брошури становлять відповідно 52,9% та 56,8%, періодичні видання — 46,8% і 43,2%, електронні — 0,3 та 0,01%. Такий розподіл літератури за видами зумовлений особливостями комплектування бібліотек вищів та науково-дослідних установ. Фонд книгозбірень ВНЗ — це головне джерело задоволення інформаційних потреб викладацького складу, аспірантів, студентів та працівників закладу. У навчальних планах майже половину робочого часу студентів відведено на самостійну підготовку, роботу з підручниками, навчальними посібниками тощо, а отже, залежність освітнього процесу від забезпечення відповідною літературою очевидна [3]. А головною типологічною ознакою бібліотек НДУ є їхня орієнтація на виконання інформаційних запитів наукових колективів, що визначається тематикою науково-дослідних робіт установ.

Створення спеціалізованих фондів книжкових пам'яток, їхнє наукове опрацювання, забезпечення збереження та доступності є важливим завданням мережі аграрних бібліотек. У 2015 р. фонд цінних та рідкісних видань зменшився на 59 832 од., порівняно з 2014 р., і становив 138 508 од. Аналіз нових надходжень до мережі наукових сільськогосподарських бібліотек України упродовж 2015 р. свідчить, що за цей період кількісний склад їхніх фондів зріс на 100 704 пр. документів.

Враховуючи проблеми з придбанням видань та передплатою фахової періодики у паперовому форматі, бібліотеки поступово переорієнтовуються на використання цифрових носіїв. Триває робота з наповнення баз даних електронного каталогу (ЕК), створення власних ресурсів. Загальний обсяг ЕК мережі наукових сільськогосподарських бібліотек становить понад 2 448 404 млн записів, зокрема лише за 2015 р. введено 246 063 тис. записів.

Для удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування фундаментальних і прикладних досліджень в умовах зростання дефіциту асигнувань на придбання необхідних видань бібліотеки урізноманітнювали форми розкриття документальних зібрань, зокрема й завдяки підготовці власних інформаційно-бібліографічних ресурсів. За останній рік укладено 1603 бібліографічні посібники та 2495 бібліографічних списків.

Невіддільним складником системи інформаційного сервісу бібліотеки є інформаційно-бібліотечне обслуговування (ІБО) користувачів. Упродовж останніх років виразна негативна тенденція до зменшення кількості зареєстрованих абонентів, які користуються послугами книгозбірень. Згідно з аналізом статистичних показників мережі аграрних бібліотек їхня кількість у 2015 р. становила 223 062 читачів, порівняно з 2014 р. це менше на 39 695 осіб.

Зниження числа читачів супроводжувало й скорочення відвідуваності бібліотек: 2015 р. цей показник становив 7 283 084, що менше, порівняно з позаминулним роком, на 1 239 012 осіб.

Таку статистику зумовлюють певні чинники, а саме: розширення інформаційно-комунікаційних можливостей аудиторії, вільний доступ до мережі Інтернет, брак належного фінансування купівлі та передплати профільних видань, значне скорочення контингенту користувачів мережі, зокрема абітурієнтів ВНЗ I—IV р. а.

Важливою формою роботи наукових сільськогосподарських бібліотек, що спрямована на поточне інформування про наукові видання, є книжкові виставки, як самостійні, так і у складі комплексних заходів — Днів інформації, Днів аспіранта, наукових конференцій, презентацій нових книг тощо.

У 2015 р. працівники бібліотек ВНЗ I—IV р. а. та НДУ організували і провели 9456 виставок нових надходжень.

Матеріально-технічна база мережі аграрних бібліотек упродовж року не зазнала особливих змін. Сьогодні у книгозбірнях функціонує 894 од. комп'ютерної техніки. Кращий рівень забезпеченості комп'ютерами бібліотек ВНЗ III—IV р. а. — 537 машин — досягнуто завдяки належному фінансуванню установ з боку керівництва, перед яким постає завдання підготовки висококваліфікованих фахівців, що вимагає відповідного рівня інформаційного супроводу навчального процесу.

Інша ситуація з упровадженням ІКТ склалася у бібліотеках НДІ та ДС, для яких це один із пріоритетних, але й проблемних напрямів діяльності. Сьогодні ці книгозбірні мають лише 56 комп'ютерів.

Аналіз програмного забезпечення свідчить, що в мережі аграрних бібліотек використовують різноманітні автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи. Зокрема, АБІС "ІРБІС" обрали 55 книгозбірень, ПП "Політек-Софт" — 1, "УФД/Бібліотека" — 4.

Важливим інформаційним ресурсом є сайт або сторінка бібліотеки на сайті вищої установи. Можливості мережі Інтернет допомагають представляти та оперативно рекламувати бібліотечну діяльність і різноманіття інформаційних ресурсів, підвищити престиж установ. Аналіз виявив, що станом на 01.01.2016 р. кількість наукових аграрних бібліотек, що мають власну веб-сторінку, становила 53. Сайти мають 7 книгозбірень ВНЗ I—IV р. а. [1].

Отже, сьогодення вимагає від наукових сільськогосподарських бібліотек віднайти власне місце в інформаційному просторі аграрної галузі нашої держави. І варто зауважити, що установи намагаються відповідати цим вимогам (впроваджують інформаційно-комунікаційні технології, створюють електронні каталоги, модернізують діяльність відповідно до сучасних тенденцій і запитів читачів тощо), хоча, як і в попередні роки, наявна низка проблем, котрі адміністрація закладів самостійно вирішити не в змозі, потрібна підтримка з боку державних і місцевих органів влади, адміністрації інститутів та установ, на базі яких створено бібліотеки; також важлива активна позиція їхніх працівників.

Для удосконалення діяльності мережі наукових сільськогосподарських бібліотек як сучасних інформаційних центрів аграрної галузі рекомендуємо здійснити такі заходи: систематично вивчати інформаційні потреби користувачів через анкетування; використовувати можливості обмінного фонду ННСГБ НААН і мережі аграрних бібліотек та книгозбірень інших систем і відомств для поповнення фондів; придбати програмне забезпечення АБІС "ІРБІС", що допоможе налагодити кооперативну роботу з ННСГБ НААН

та іншими аграрними бібліотеками для обміну базами даних і створення об'єднаних електронних ресурсів; сприяти розробці на сайтах установ, до яких належать бібліотеки, веб-сторінок; книгозбірням, що вже мають власні веб-сторінки, провести роботу щодо їхнього розширення та вдосконалення; сприяти організації навчання працівників на курсах підвищення кваліфікації, курсах комп'ютерної грамотності, участі фахівців у науково-практичних конференціях, семінарах, нарадах, тренінгах з питань бібліотечної роботи тощо; започатковувати нові бібліотечні послуги з використанням мережі Інтернет (віртуальні консультації, вебінари та електронне доставляння документів) [2].

Реалізація наведених вище рекомендацій позитивно вплине на модернізацію діяльності наукових аграрних бібліотек установ Міністерства освіти і науки України та НААН, а також їхню трансформацію в сучасні інформаційно-бібліотечні центри аграрної галузі України, що поліпшить якість забезпечення фахових інформаційних потреб аграріїв.

Список використаної літератури

1. *Бюлетень* Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН / НААН; редкол.: В. А. Вергунов, О. С. Тарабрін, Л. М. Татарчук та ін. — 2016. — Вип. 1. — 248 с.
2. *Провідні освітянські бібліотеки України в дзеркалі статистики*: зб. стат. даних за 2010 р. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [уклад.: Л. О. Біла, А. В. Копилова; наук. ред.: П. І. Рогова, І. І. Хемчян]. — Київ, 2011. — 148 с.
3. *Тачинська О. Б.* Формування фондів вузівської бібліотеки: традиційні критерії та сучасні вимоги: [НТБ ІФНТУНГ] / О. Б. Тачинська // *Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону "Про вищу освіту" та інформатизації суспільства*: матеріали Всеукр. наук. конф., Івано-Франківськ, 16—19 черв. 2015 р. / Пилип Я. А., Цок Л. В., Тачинська О. Б., Степашкіна Т. В. — Івано-Франківськ: НТБ ІФНТУНГ, 2015. — С. 289—296.

Проанализирована деятельность научных сельскохозяйственных библиотек, а именно: кадровый состав, информационно-библиотечное обслуживание, формирование фонда, информационно-библиографическая, издательская работа и материально-техническое обеспечение. Освещены общие проблемы, с которыми сталкиваются библиотеки сети, и предложены пути их преодоления.

Analyzed activities and present statistics of work scientific agricultural libraries, namely personnel structure, information and library servicing, forming of fund, cultural, educational, information, bibliographic and publishing activities and material security are provided. Common problems which libraries of network face are covered and ways of their overcoming are offered.

Надійшла до редакції 23 грудня 2016 року

У Китаї видано українську книгу

У китайському видавництві "Petrel Publishing House" шеститисячним тиражем вийшла книга Творчої майстерні "Аграфка" "Зірки і макові зернята", що побачила світ у 2014 році у "Видавництві Старого Лева". Це вже сьома мова, якою було перекладено видання.

Роботу Романи Романишин та Андрія Лесіва (Творча майстерня "Аграфка") "Зірки і макові зернята" було перекладено англійською "Видавництвом Старого Лева", вона також виходила у таких країнах, як Франція, Іспанія, Південна Корея, Латвія, Словенія. У Китаї книга побачила світ у видавництві "Petrel Publishing House", заснованому 32 роки тому в місті Чженчжоу, столиці провінції Хенань.

Нагадаємо, що книга "Зірки і макові зернята" увійшла до числа переможців у номінації "Opera Prima" конкурсу Bologna Ragazzi Award 2014.

За матеріалами інтернет-ресурси